

Kotikaupunkimme

Kotikirkkomme

Pyhäjoen kirkko. Kuva: Kirsti Vähäkangas

Pyhäjoen kolmas kirkko merimerkkinä

Moderni rakennus - Juvan taidetta ja historiaa

Juhannuskesän yönä vuonna 1974 raivosi ankara ukonilma. Salama iski Pyhäjoen kirkkoon ja sytytti sen tuleen. Palomiehet ja kyläläiset tekivät parhaansa mutta kirkko tuhoutui tulipalossa täysin. Kirkon arvokas omaisuus saatiin lähes kokonaan pelastetuksi. Osa esineistä koristaa nykyistä kirkkoa, osa on esillä Annalan kotiseutumuseossa. Arkkitehti Carl Ludvig Engelin (1778-1840) suunnittelema 1200-paikkainen empire-tyylinen ristikirkko oli valmistunut vuonna 1844. Kirkko oli restauroitu vuonna 1969.

Ylentäkää sydämenne Jumalan puoleen

Nykyisen kirkon rakennusvaiheita esitellessään kirkkoherra Jukka Malinen muistuttaa, että rakkaaksi koetun kirkon palo oli pyhäjokisille suuri järkytys. Tosin joku seurakuntalainen oli palon jälkeen epäillyt, että kirkko otettiin heiltä pois, kun sitä ei käytetty riittävästi.

Tulipalon jälkeen kirkkoneuvosto ja kirkkohallintokunta kokoontuivat ja tekivät kirkkovaltuustolle esityksen uuden kirkon rakentamisesta. Kirkkovaltuuston mielestä uusi kirkko tulisi rakentaa entisen paikalle taikka sen läheisyyteen. Kirkon tulisi näkyä merelle niin kuin Pyhäjoen kirkot olivat aina näkyneet. Päätettiin järjestää avoin arkkitehtikilpailu.

Pitkällisten valmistelujen jälkeen Pyhäjoelle päätettiin rakentaa vuonna 1975 rakennusarkkitehti Erkki Karvalan suunnittelema kirkko. Jatkosuunnittelu annettiin tamperelaiselle suunnittelutoimistolle Karvala & Silvennoiselle. - Kilpailuun jätettiin 161 ehdotusta. Valittu suunnitelma tuli kilpailussa toiseksi, Malinen kertoo. Oulun piispa Hannes Leinonen vihki kirkon käyttöön 18.12.1977.

Kirkkorakennus viestii kristillistä symboliikkaa ja pitäjän menneisyyttä. Tunnelma on valoisa ja rauhallinen, ajatuksia herättävä. Katto kohoaa alttarin yläpuolelle taipuisasti kuin purje. Seurakuntaa voi verrata purjelaivaan Jumalan tuulessa elämän merellä. Valaistu tasavartinen risti kohoaa 20 metrin korkeuteen ja ohjaa merenkulkijoita merimerkkinä. - Katto aukeaa taivasta kohti. Viimeiset salaisuudet jäävät vielä piiloon, Malinen kuvailee.

Kuoriin tulee voimakas valo korkeasta eteläikkunasta. Auringon säteet osuvat alttarille kello 11 jumalanpalveluksen päättyessä, jos kelloja ei ole käännetty kesäaikaan. Pelkistetty alttari on kirkon

keskus. Sinne on vapaa pääsy joka puolelta. Kirkon lattia laskee niin, että kirkkoherra saa helposti katsekontaktin seurakuntalaisiin jumalanpalveluksen aikana.

Viisaat neitsyet valvovat

Pyhäjoella kesiään viettävä taiteilija [Kari Juva](#) sai mieluisen tehtävän, kun hän sai vapaat kädet suunnitella Pyhäjoen kirkkosalin seinälle taideteoksen. Taiteilija valitsi aiheekseen kymmenen neitsyttä: viisi viisasta ja viisi tyhmää. Reliefiä voi kutsua Pyhäjoen kirkon pysyväissaarnaksi, se kehottaa seurakuntalaisia valvomaan viisaiden neitsyiden lailla. Morsian ei tiedä aikaa eikä hetkeä, milloin ylkä saapuu, siksi hänen on pysyttävä valveilla ja lampuissa pitää olla öljyä.

- Taiteilija istui kirkkosalissa ja antoi ohjeita muurari Väinö Korpelalle, joka teki vaativan muuraustyön, Malinen selostaa ja lisää, että taideteos on tehty sydämellä. Vaikka Juvakin suri kirkon paloa, hän halusi työllään rohkaista seurakuntalaisia kulkemaan kohti uutta. Taiteellisesti puhutteleva teos toimii myös akustisena elementtinä. Juvan taidetta on hankittu seurakuntatalonkin seinälle. Tämän reliefin aiheena on "He näkivät Kristuksen".

Engelin kirkosta pelastuneelle alttaritaululle löytyi sopiva paikka urkujen vasemmalta puolelta. - Taulun aiheena on Getsemanen yrittäjä, jossa Jeesus on vielä yksin, syrjässä ja josta hän lähtee kulkemaan kohti täyttymystä, Malinen tulkitsee taulun viestiä. Taulun on maalannut B. Lagerstam vuonna 1903.

Alttaritaulun edessä katossa roikkuu kalajokisen Tomi Iso-Pahkalan valmistama votiivilaiva. Pyhäjoen kotiseutuyhdistys keräsi rahat sen hankkimiseen vuonna 1998. Pienoismalli on rakennettu Kalmar Nyckelin suunnitteleman laivan mukaan, joka kuljetti ensimmäiset siirtolaiset Amerikkaan.

Malinen kertoo, että myös Pyhäjoen ensimmäisessä kirkossa oli ollut votiivilaiva. Se oli myyty, kun tarvittiin rahaa Engelin suunnitteleman kirkon rakentamiseen. Votiivilaivan myöhemmistä vaiheista ei ole tietoa. Engelin kirkossa ei ollut votiivilaivaa.

Kirkon kuoriin sijoitetut vanhan kirkon kynttiläkruunut ja pohjalaistyylinen puujalusteinen kastemalja tuovat viestin vuosisatojen takaa seurakunnan ensimmäisestä kirkosta. Kuten myös messinkiset lampetit, jotka saatiin lahjoituksena isonvihan aikana alastomaksi ryöstettyyn kirkkoon vuonna 1726.

Yksi kruunuista on hankittu leskiemäntä Anna Jaakontytär Raution lahjoittamilla varoilla. Se on valettu Tukholmassa vuonna 1776. Anna oli piiloutunut Suomen sodan aikana riiheen ruumiiden alle ja näin välttynyt joutumasta venäläisten sotilaiden vangiksi. Yön pimeydessä hän oli päässyt rantaan ja paennut veneellä Ruotsiin.

Pitkään Pyhäjoen seurakuntaa palvelle Aaro Leipälän lahjoittama lähetyskynttelikkö "Elämänpuu" on sijoitettu lähelle saarnatuolia.

Pyhäjoen kolmannen kirkon urut ovat 26-äänikertaiset. Ne on toimittanut Urkurakentamo Tuomi Sotkamosta.

Vanha tapuli hautausmaan keskellä

Pyhäjoen ensimmäinen kirkko lienee rakennettu seurakunnan perustamisen aikoihin 1570-luvulla. Se oli pieni goottilaistyylinen puukirkko, jossa oli merimerkiksi tarkoitettu 56 metriä korkea torni. Tämän kirkon sijaintipaikalle pystytettiin muistomerkki vuonna 1997.

Yksi oman aikansa merkittävimmistä kirkon- ja tapulinrakentajista, Johan Simonsson Knubb (1678-1740), suunnitteli kellotapulin, joka valmistui kirkon läheisyyteen vuonna 1739. Ison vihan aikana

molemmat Pyhäjoen kirkonkellot oli ryöstetty ja viety sotasaaliina Venäjälle. - Ne ovat Solovetsin luostarissa, Malinen tietää.

Uuteen tapuliin nostettiin vuonna 1725 Tukholmasta hankittu liki 500 kiloa painava kello. Maineikkaan kellonvalajan Gerhard Meijerin valama kello riippui tapulissa yksinään 21 vuotta, kunnes se sai seurakseen toisen saman valimon tekemän kellon, joka painaa 673 kiloa. Pikkukello halkesi uudenvuoden aattona vuonna 1995. Se laskettiin alas kesällä 1997 ja siirrettiin koristamaan seurakuntataloa. Tilalle hankittiin kello Eljas Juutilaisen valimosta Kaavilta.

Perinteet kunniasa

Perinteitä vaalitaan Pyhäjoen seurakunnassa muutenkin, ei ainoastaan esineistöä säilyttämällä. Kinkeriperinne on jatkunut katkeamatta 1700-luvulta. Ennen vanhaan kyläpäällikkö selvitti kirkonmiehelle kyläläisten paheet kinkereillä ja pappi nuhteli tarpeen mukaan. - Kinkerit kiertävät edelleenkin talosta taloon ja rippikoululaiset kuulustellaan niissä, Malinen selvittää.

Joulu, kirkkokunnan suurin juhla lähestyy. Kirkkoherra kertoo, että jouluaattoisin Pyhäjoen kirkko täyttyy ääriään myöten, kaikki 550 istuinpaikkaa ovat käytössä. Jouluaaton jumalanpalveluksen ohjelmaan osallistuvat myös seurakuntalaiset. He järjestävät kulkuelaulun ja esittävät Marian ja Josefin elämästä kertovan kuvaelman. Kuorot laulavat joululauluja. Kirkkoon on rakennettu seimi. - Tunnelma musiikkiesityksineen on ainutlaatuinen, Jukka Malinen tiivistää.

Kirsti Vähäkangas

Lähteet: Oulun hiippakunnan vuosikirja 2001, Harri Turunen: Vетten laijoilta, Eero Matinolli: Suur-Pyhäjoen historia, Jukka Malinen: Haastattelu

Juttu on julkaistu Raahelaisessa 17.12.2005 - [Sivun sisältöä ei päivitetä.](#)

[Kotikirkkomme](#)

[Ookko kuullu](#)

Kotikaupunkimme

